

تبیین اثرات بعد اقتصادی و زیست محیطی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت سکونتگاههای روستایی (مطالعه موردی: روستاهای بخش رضویه شهرستان مشهد)

ناهید گلی

دانشجوی دکترای تخصصی گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

مهدی جهانی

استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)

ابوالفضل بهنیا فر

دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

چکیده

برای حل مشکلات و ارتقای ابعاد کیفی زندگی انسان، مفهومی با عنوان "کیفیت زندگی" مطرح شده که در سال های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. پایین بودن کیفیت زندگی در نواحی روستایی و در نتیجه، مهاجرت روستائیان به شهرها مسائل و مشکلات متعدد اجتماعی، اقتصادی و محیطی را در نواحی روستایی و در شهرها به دنبال داشته است. تحقیق حاضر بر مبنای هدف از نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی است. برای جمع آوری اطلاعات نیز از روشهای اسنادی و میدانی بهره گرفته شده است. در همین راستا پرسشنامه ای در قالب یک شاخص بر اساس طیف لیکرت تنظیم و به صورت تصادفی بین روستائیان توزیع گردید. جامعه آماری پژوهش ۲۵۷۰ نفر می باشد؛ که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه برابر با ۳۵۶ نفر انتخاب شد. تجزیه و تحلیل پرسشنامه با استفاده از روش آمار توصیفی، آزمون تی و رگرسیون چندمتغیره انجام گردیده است بر اساس نتایج به دست آمده از معادلات ساختاری، اثر بعد زیست محیطی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت در مدل بررسی شده مشاهده می شود که p -مقدار کمتر از ۰/۰۵ بوده و آماره $t(2,017)$ بیشتر از مقدار بحرانی $t(1,96)$ است، بنابراین می توان نتیجه گرفت که بعد طبیعی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت سکونتگاه های روستایی تاثیر دارد، لذا بعد زیست محیطی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت سکونتگاه های روستایی تاثیر مثبت دارد، به بیان دیگر فرضیه اول با اطمینان ۹۵ درصد تایید و همچنین بر اساس نتایج به دست آمده از معادلات ساختاری، اثر بعد اقتصادی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت در مدل بررسی شده مشاهده می شود که p -مقدار بیشتر از ۰/۰۵ بوده و آماره $t(1,072)$ است، لذا می توان نتیجه گرفت که بعد اقتصادی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت سکونتگاه های روستایی تاثیر دارد، به بیان دیگر فرضیه دوم با اطمینان ۹۵ درصد تایید می شود.

واژه های کلیدی: کیفیت روستایی، ماندگاری جمعیت، بعد زیست محیطی، بعد اقتصادی، بخش رضویه

ماندگاری روستائیان در روستاها به طور بلافصل با موضوع مهاجرت روستا- شهری پیوند دارد. بنابراین انتظار می رود بخش عمده ای از دلایل دامن زنده به این گونه از مهاجرت ها موجبات عدم ماندگاری روستائیان در روستاها را به دنبال داشته باشد. یکی از دلایل این پدیده، مشکلات اقتصادی حاکم بر فضاهای روستایی است. مسائلی چون بیکاری آشکار و پنهان، کمبود و بی ثباتی درآمد، فقر روستایی و غیره که عمدتاً در ساختارهایی بروز می یابند که در آنها کشاورزی معیشتی و به ویژه فعالیت در بخش های زراعی سهم بالایی از اشتغال و درآمد را در فقدان منابع درآمدی دیگر، به خود اختصاص می دهد. جهت کاهش اثرات سوء این مسایل و ارتقاء سطح زندگی روستائیان که خود نهایتاً کاهش در مهاجرت دائم از روستاها را نتیجه می دهد، استراتژی های گوناگونی مطرح و مورد توجه قرار گرفته است (علوی زاده، ۱۳۹۲، ص ۷۱).

به طور کلی اگر درآمد خانوارهای روستایی کافی نباشد انگیزه مهاجرت به شهر و فعالیتهای اقتصادی دیگر چنان قوی خواهد بود که مانع ماندگاری او در روستا می شود، به ویژه در شرایط فعلی که اختلاف امکانات جوامع شهری و روستایی روز به روز بیشتر می شود (میر لطیفی، ۱۳۹۲، ص ۷۲).

مهاجرت روستا- شهری پدیده ای است که در فرایند صنعتی شدن کشورها ظاهر شده و بسیاری از تحولات اجتماعی و فضایی جوامع نیز ناشی از آن است. در ایران همراه با صنعتی شدن شهرها، فرایند جذب جوانان جویای کار مازاد در بخش کشاورزی از روستاها به شهرها و به نفع فعالیتهای صنعتی و خدماتی آغاز شد (رستمعلی زاده، ۱۳۹۲، ۵۰۶). فرایند مهاجرت گسترده و خروج جمعیت جوان و فعال از روستاها، پایداری اجتماعات روستایی را در معرض خطر قرار می دهد. یکی از راه های کاهش مهاجرت از روستا به شهر، پایدار کردن کیفیت زندگی روستائیان بیان شده است که دستیابی به برابری و حفظ تنوع فرهنگی، افزایش حس جمعی و شهروندی، دستیابی به کیفیت و ارتقای کیفیت زندگی و هر نوع تغییر را در فعالیت های اقتصادی شامل می شود که موجب بهبود کیفیت زندگی شود (نوربخش، ۱۳۹۰، ۱۲۷). در حال حاضر پائین بودن سطح زندگی در نواحی روستایی و در نتیجه مهاجرت روستائیان به سمت شهرهای بزرگ، مسائل و مشکلات متعدد اجتماعی، اقتصادی و محیطی را هم در نواحی روستایی و هم در، شهرها به دنبال داشته است (محمدی، ۱۳۹۲، ۱۰۰).

تعاریف و مفاهیم کیفیت زندگی

کیفیت زندگی به عنوان رفاه عمومی یک فرد تعریف شده است. سازمان بهداشت جهانی کیفیت زندگی را " به عنوان فردی " دریافت و درک افراد از موقعیت خود در زندگی چه از نظر فرهنگ و نظام ارزشی که در آن زندگی می کنند و چه از نظر اهداف، انتظارات، استانداردها و حتی نگرانی خود " تعریف کرده است (WHO، ۲۰۱۰). از دیدگاه فو کیفیت زندگی به عنوان " رضایت کلی

فرد از زندگی "معنا شده است" (Foo, ۲۰۰۰, p. ۳۴). همه مشاهدات کیفیت زندگی را، به عنوان یک مفهوم گسترده ای اعم از سلامت جسمی، وضعیت روحی-روانی، سطح استقلال و روابط آنها توسط یک فرد با ویژگی های محیط زیست برجسته می سازد. (Clarke, P. J., Marshall, ۲۰۰۰).

کیفیت زندگی در تمام وجوه زندگی (فرهنگی، اجتماعی، محیطی، جسمی، بهداشتی و سیستم ارزش محلی در میان دیگران) تمرکز دارد. واژه Qual به معنی چیزی و چه و Quality به مفهوم چگونگی آمده است و Qol از منظر واژگانی به معنی چگونگی زندگی و دربرگیرنده تفاوت های آن است که برای هر فرد، ویژه و یگانه و متفاوت با دیگران است (بارانی ۱۳۹۳، ص ۷۳)، به لحاظ "ریشه شناسی واژه" در فرهنگ عمید، چگونگی، چونی، صفت، حالات و چگونگی چیزی بیان شده است (فرهنگ عمید). کیفیت زندگی به طور فراگیر بخشی از فعالیت های فردی است که به خوبی جنبه های مختلفی از زندگی را نشان می دهد. این بررسی شامل واکنش های عاطفی فرد به اتفاقات زندگی، حس زندگی، احتیاجات و رضایت، منش و رضایت از روابط کاری و شخصی است (Diener, ۱۹۹۷, p. ۱۹۰).

در ادبیات، اصطلاح "کیفیت زندگی" نیز معمولاً به عنوان "رفاه" یک عامل معنی دار برای درک توسعه است (Clarkel, ۲۰۰۰, p. ۱۰۲). کیفیت زندگی به معنی احساس رضایت از زندگی (Foo, ۲۰۰۰, p. ۳۵) درک ذهنی هر فرد از احساس خوب بودن (starifield, ۲۰۰۲) (۱۹۵، p. بهتر بودن و شکوفایی (flora, ۲۰۰۷, p. ۲۰۱) معنا شده است. اصطلاحات مربوط به کیفیت زندگی اغلب در برخی مطالعات یک اصطلاح متناقض بیان شده اند. (De Leo, ۱۹۹۸).

کیفیت زندگی مفهومی چندوجهی، نسبی، متأثر از زمان و مکان و ارزش های فردی و اجتماعی است که دارای ابعاد عینی و بیرونی، ذهنی و درونی می باشد. از این رو، معانی گوناگونی برای افراد و گروه های مختلف بر آن مترتب است (عزیز پور، ۱۳۹۳، ص ۱۰۷)، برخی آن را به عنوان قابلیت زیست پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان اندازه ای برای میزان جذابیت و برخی به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایت مندی و مواردی از این دست تعبیر کرده اند (رضوانی، ۱۳۸۸، ص ۷).

کیفیت زندگی و استاندارد زندگی نیز اغلب به عنوان جایگزین هم استفاده می شوند، اما در حقیقت اینها مفاهیم دوگانه هستند که به طور غیرمستقیم با یکدیگر مرتبط هستند. (Calman, K. C. ۱۹۹۴).

در واقع کیفیت زندگی توسط فرد تعریف شده و بستگی زیادی به عوامل از جمله شیوه زندگی، تجارب، امید به آینده، رویاها و جاه طلبی ها دارد (C Eiser, R Morse, ۲۰۰۱, p. ۲۰۵)، کیفیت زندگی به عنوان یک گفتمان جهانی، واکنش طبیعی است در برابر پیامدهای نامطلوب و آسیب های جدی که سیاست های مرسوم اقتصادی در سطح فردی، ملی و جهانی پدید آورده اند (سر برقی مقدم ۱۳۹۳، ص ۵).

لیو در سال ۱۹۸۳ کیفیت زندگی را به عنوان "نامی برجسته برای مفهوم قدیمی بهزیستی مادی و روانی مردم در محیطی که در آن زندگی می کنند" به کار برده است، اسمیت آن را «بهزیستی اجتماعی، آندروز رفاه عمومی و مولر در سال ۱۹۸۳ کیفیت زندگی را میزان رفاه

افراد و گروه ها تحت شرایط اجتماعی و اقتصادی عمومی تعریف می کنند. همچنین گروه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی، کیفیت زندگی را ادراک فردی از وضعیت زندگی در متن نظام های فرهنگی و ارزشی جامعه از دیدگاه پسیون کیفیت زندگی عبارتست از: به وضعیت محیطی که مردم در آن زندگی می کنند، مثل آلودگی و کیفیت مسکن و هم چنین برخی صفات و شرایط فردی مردم مثل سلامت و میزان تحصیلات. (Pecione, ۲۰۰۳:۶۵) سازمان بهداشت جهانی (who) کیفیت زندگی را به عنوان درک فرد از موقعیت زندگی در زمینه فرهنگی، سلامت جسمی، وضعیت روحی، سطح استقلال، روابط اجتماعی با محیط زیست و تعریف می کند. (WHOQOL ۲۰۱۰, P1۵۵) کیفیت زندگی یک مفهوم ذهنی و چندبعدی است (Nillson, ۲۰۰۶, P1۲۱) و آن را می توان ادراک افراد از موقعیت خود در زندگی در زمینه فرهنگی و ارزشی که در آن زندگی می کنند و در ارتباط با اهداف، انتظارات و استانداردهای آن دانست (Andrews, ۱۹۷۴, P ۲۸۰). کیفیت زندگی یک ساختار است که در گذشته اخیر، تمرکز بسیاری از مطالعات رشته های پزشکی، جامعه شناسی، فلسفه و روانشناسی بوده با این حال، با وجود باروری این موضوع در رابطه با تحقیقات، تاکنون هیچ تعریفی از کیفیت زندگی به طور گسترده به عنوان یک استاندارد پذیرفته شده وجود ندارد. (Pal, A. K. and Kumar, U. C. ۲۰۰۵). زیرا بسیاری از محققان بر این باورند که کیفیت زندگی مفهومی چند وجهی، نسبی، متأثر از زمان، مکان، ارزش های فردی و اجتماعی است (رضوانی، ۱۳۸۷، ص ۳۷).

جدول شماره ۱: تعاریف و مفاهیم مختلف کیفیت زندگی

محقق	سال	تعریف
Szalai	۱۹۸۰	کیفیت زندگی یعنی میزان بالا بودن ویژگی های زندگی با رضایت از آن. وضع وجودی فرد، آسایش و رضایت از زندگی از یک سوتوسط واقعیات بیرونی و عوامل زندگی فرد و از سوی دیگر به وسیله ادراک درونی و ارزیابی که شخص از واقعیات و عوامل زندگی و فردی خود دارد، تعیین می گردد.
Liu	۱۹۸۳	نامی شیک برای مفهوم قدیمی بهزیستی مادی و روانی مردم در محیط زندگی شان.
Smith	۱۹۸۳	بهزیستی اجتماعی
Schlemmer & Moller	۱۹۸۳	کیفیت زندگی به معنای زندگی خوب داشتن و احساس رضایت از زندگی است. یا میزان واقعی رفاه تجربه شده به وسیله افراد و گروهها تحت شرایط اجتماعی و اقتصاد عمومی
Andrews	۱۹۸۳	رفاه عمومی
Moller	۱۹۸۳	میزان رفاه افراد و گروه ها تحت شرایط اجتماعی و اقتصادی عمومی
WHQ-QOL Group	۱۹۹۳	چگونگی درک فرد از جایگاه خود در زندگی و در بستر سیستم های فرهنگی و ارزشی که فرد در آن زندگی می کند و در ارتباط با اهداف، انتظارات، استانداردها و علائق فردی.
Pacione	۱۹۹۵	وضعیت محیطی که مردم در آن زندگی می کنند، مثل آلودگی و کیفیت مسکن و نیز برخی صفات و ویژگی های خود مردم مثل سلامت و میزان تحصیلات.
Raphael et al	۱۹۹۶	میزان لذت فرد از امکانات اساسی زندگی خود.
Veenhoven	۱۹۹۶	امید به زندگی رضایت بخش برابر است با ایجاد میزانی از امید به زندگی (در طول سال) و میانگینی از شادکامی وی.
Diener & Suh	۱۹۹۷	رضایت از زندگی
Musschenga	۱۹۹۷	یک زندگی خوب که ترکیبی است از لذت بردن: وضعیت روحی مثبت، رضایت مندی: ارزیابی میزان موفقیت درک برنامه زندگی یا ادراک فردی از زندگی خوب و برتری است

Cheung	۱۹۹۷	زندگی خوب ترکیبی است از شادکامی (رضایت از زندگی) (زندگی منطقی) احساس نگرانی افراد نسبت به یکدیگر و درک متقابل آنها از هم (زندگی انسانی) درک قابلیت های انسان، ارزش واقعی فرد و استقلال فردی)
RIVM	۲۰۰۰	کیفیت زندگی لوازم مادی و معنوی زندگی است و درک آن به وسیله سلامت، محیط زندگی و برابری قانونی، کار و خانواده

ماخذ: (رضوانی، ۱۳۹۱، ص ۵۷)

مبانی نظری

کیفیت زندگی مفهوم جدیدی نیست، این مفهوم در فلسفه یونان نیز وجود داشته و ارسطو در مبحث شادکامی بدان اشاره کرده است (پور طاهری، ۱۳۹۰، ص ۱۴). علوم مختلف، تعاریف گوناگونی از این مفهوم ارائه نموده اند. اما، به طور کلی کیفیت زندگی معیاری است برای فهم وضعیت و میزان رضایت شهروندان از برآورده شدن نیازهای مرتبط با ابعاد زندگی (عناستانی، ۱۳۹۱، ص ۹۶). داشتن کیفیت زندگی مطلوب، همواره آرزوی بشر بوده و هست (قنبری، ۱۳۹۲، ص ۷۴). فلاسفه و شاعران و رهبران دینی و انقلابی، بیش از هزاران سال است که بینش خود را در مورد چگونگی دستیابی به زندگی خوب ارائه کرده اند؛ این مفهوم در فلسفه یونان نیز وجود داشته، نویسندگان پس از افلاطون نیز بر روی زندگی خوب و چگونگی آن توجه داشته اند (MICHAEL R. HAGERTY, ۲۰۰۱, P2).

تاریخچه پیدایش مفهوم کیفیت زندگی به دوران ارسطو در ۳۸۵ سال قبل از میلاد مسیح بازمی گردد. در آن دوران ارسطو "زندگی خوب" یا "خوب انجام دادن کارها" را به معنی شاد بودن در نظر گرفته است، ارسطو همچنین در مبحث شادکامی بدان اشاره کرده، آثار مفهوم کیفیت زندگی نیز به عصر فیلسوف باستان، ارسطو بازمی گردد وی مسرت را نوعی فعالیت شریف "روح و جان" توصیف کرده است. ارسطو همچنین اظهار کرد که شادی از فعالیت های شرافتمندانه و با ارزش فرد ناشی می شود و انسان را به سمت زندگی خوب هدایت می کند. اما برای نخستین بار پیژو در سال ۱۹۲۰ در کتاب "اقتصاد و رفاه" واژه کیفیت زندگی را به صورت تخصصی به کار برد و بحث جدی در خصوص آن به دهه ۱۹۳۰ بازمی گردد. از آن زمان، پژوهشگران شاخه های گوناگون علمی، کیفیت زندگی را مطالعه کرده و هر کدام سنجه های مورد نظرشان را برحسب نواحی مختلف جغرافیایی ارائه کرده اند (بریمانی، ۱۳۹۲، ص ۵۸۶)، در سال ۱۹۵۵، با تأسیس انجمن بین المللی برای مطالعه درباره کیفیت زندگی، سنجش این مفهوم به صورت نهادینه درآمد و کسانی چون کی یرکگارد، ژان پل سارتر، مازلو و دیگران در مباحث مربوط به حالات درونی اشخاص به آن توجه کردند. (پور طاهری، ۱۳۹۰، ص ۱۴) این مفهوم از دهه ۱۹۶۰ به یکی از موضوعات مورد علاقه علوم اجتماعی تبدیل شد، (رضوانی، ۱۳۸۷، ص ۳۶). در این دهه معلوم شد که رشد و توسعه اقتصادی فقط دلیل بهبود زندگی مردم یک کشور نمی شود (Dos, ۲۰۰۸, p233).

در دهه ۱۹۷۰ با بروز پیامدهای منفی رویکردهای توسعه ای اولیه (در دهه های ۵۰ و ۶۰ میلادی) و طرح مباحث توسعه و سیاست اجتماعی، کیفیت زندگی به عنوان معیاری برای سنجش، ارزیابی، و هدایت برنامه ها و سیاست های توسعه در سطوح گوناگون مورد توجه قرار گرفت مفهوم کیفیت زندگی در طول سالها تکامل یافته است (Beesley & Russwurm, ۱۹۸۹, p145) و با شروع رویکرد

اقتصادی کیفیت زندگی از دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ منظور از کیفیت زندگی فقط "رفاه" ارزیابی شد، اما کوانت در واکنش به این شاخص ابعاد ذهنی را در کیفیت زندگی موثر دانست (Andrews, F. M., & Withey, ۱۹۷۶, p۴۵)

در دهه های پایانی قرن بیستم با گسترش روزافزون فناوری و رشد شهرنشینی به ویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته نابرابر یهای اقتصادی، اجتماعی، و فضایی در سطوح منطقه ای بروز یافت و چالش های فراوانی در سکونتگاه های انسانی به ویژه در نواحی روستایی که در حاشیه برنامه ها و سیاست های توسعه قرار داشتند به وجود آمد. این اتفاق بسیاری از مشکلات اجتماعی و اقتصادی، از جمله مهاجرت های روستا - شهری را به دنبال داشت (Andrews, F. M., & Withey, ۱۹۷۶, p۴۸).

از این رو توجه بسیاری از صاحب نظران و دانشمندان به مفهوم کیفیت زندگی روستایی معطوف شد. (بریمانی، ۱۳۹۲، صص ۵۸۶). در چند دهه اخیر، کیفیت زندگی به عنوان یکی از موضوعات مورد علاقه بسیاری از علوم، مورد توجه محققان، برنامه ریزان و دولت ها قرار گرفته است. (رضوانی، ۱۳۹۰، صص ۵۳). اخیراً نیز یک درک مفهومی گسترده از کیفیت زندگی با توجه به شرایط زندگی و چند بعدی بودن آن مورد توجه است که شامل بهداشت، ثبات اقتصادی، رضایت از زندگی، سرپناه و رفاه ذهنی است (C Higgins and ampanera, ۲۰۱۱, p۲۰۹)

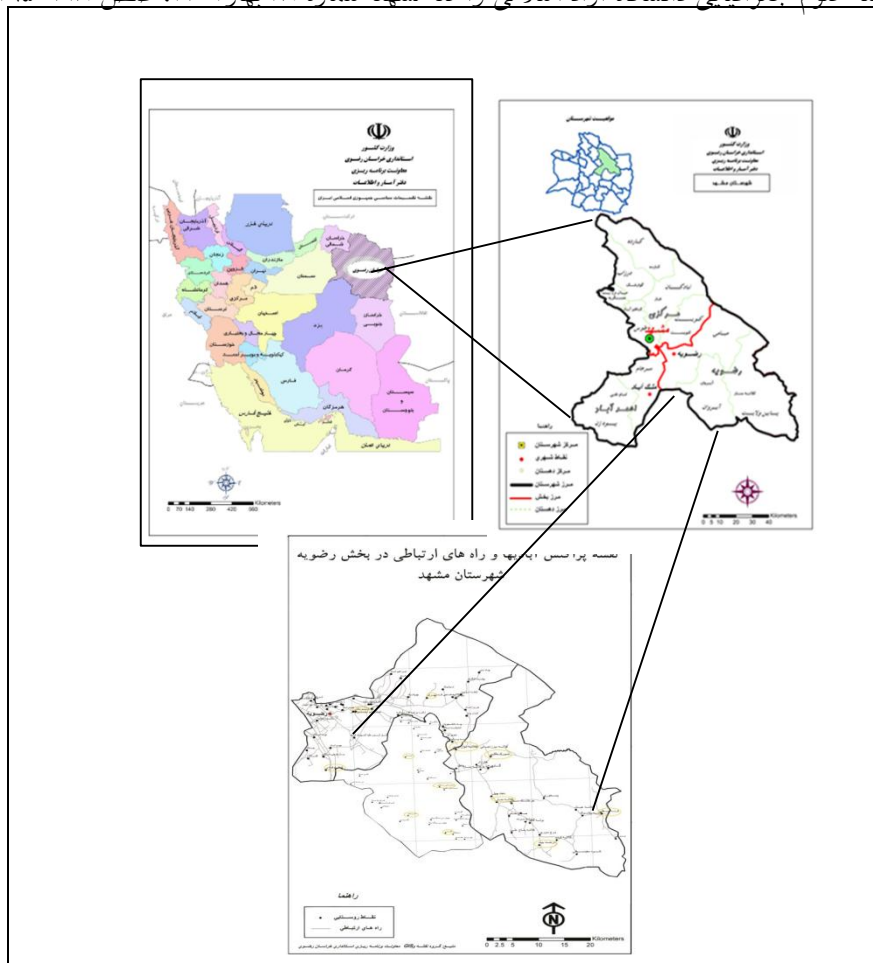
به نظر می رسد با توجه به تعدد حوزه های علمی دخیل در موضوع کیفیت زندگی، طبقه بندی این مفهوم در زیر مجموعه ی یک رشته علمی خاص بسیار دشوار، مجادله برانگیز و حتی نادرست خواهد بود. (حسینی، ۱۳۹۳، صص ۵۶) مشکل اصلی این است که هیچ تعریف جهانی خاصی برای کیفیت زندگی وجود ندارد (Cramer, V.; Seven, T. & Einar, K. ۲۰۰۴) و هر زمانی تحت تأثیر سلامت جسمانی و روانی فرد، درجه استقلال و روابط اجتماعی با محیط زیست و سایر عوامل از قبیل رضایت فردی، ابعاد زندگی و... می تواند تعریف شود (Ruževičius, J, ۲۰۱۲).

مواد و روش کار

قلمرو جغرافیایی تحقیق

منطقه مورد مطالعه بخش رضویه یکی از بخش های شهرستان مشهد در استان خراسان رضوی می باشد که در منتهی الیه جنوب شرقی دره کشف رود قرار گرفته و از نظر موقعیت جغرافیایی محصور به عناصر طبیعی مشخص و در عین حال ویژه ای است که محدوده آن را به خوبی روشن می سازد. بدان گونه که از شمال و شرق به بخشی از ارتفاعات کپه داغ و هزار مسجد، از غرب به کال طرق و از جنوب غربی نیز به کوه های کم ارتفاع خواجه مراد تکیه زده است از نظر موقعیت نسبی این بخش از سمت شمال و شمال غربی به بخش مرکزی، از شرق به بخش های مرزداران سرخس، از شمال شرقی به کلات، از سمت غرب به بخش احمد آباد و از سمت جنوب به شهرستان فریمان محدود می شود.

این بخش در سال ۱۳۷۰ تاسیس شده و شامل سه دهستان (میامی، آبروان و پایین ولایت) و یک شهر (رضویه) می باشد جمعیت این بخش در سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۵ برابر با ۶۷۷۹۰ نفر بوده که در سرشماری سال ۱۳۹۰ به ۵۰۱۶۹ (۱۳۵۶۶ خانوار) نفر رسیده است.

شکل ۱: نقشه محدوده مورد مطالعه

ویژگی های جمعیتی روستاهای مورد مطالعه

جدول ۲: جمعیت بخش رضویه طی سرشماری مرکز آمار ایران سال ۱۳۹۵

دهستان	کل جمعیت	مرد	زن	خانوار
آبروان	۱۴۲۰۹	۷۱۸۷	۷۰۲۲	۳۸۲۳
پایین ولایت	۶۳۴۸	۳۲۰۴	۳۱۴۴	۱۶۹۳
میامی	۲۵۰۷۰	۱۲۶۱۰	۱۲۴۶۰	۶۷۵۸
شهر رضویه	۴۵۴۲	۲۲۹۰	۲۲۵۲	۱۲۹۲
مجموع	۵۰۱۶۹	۲۵۲۹۱	۲۴۸۷۸	۱۳۵۶۶

منبع: مرکز آمار ایران، اطلاعات سرشماری سال ۱۳۹۵

جدول ۳: جمعیت روستاهای مورد مطالعه بخش رضویه طی سرشماری مرکز آمار ایران سال ۱۳۹۵

نام دهستان	نام روستا	زن	مرد	جمعیت	خانوار
میامی	کال چوقوکی	۵۰۴	۴۷۴	۹۷۸	۲۷۶
میامی	چنارک	۸۲۹	۸۶۶	۱۶۹۵	۴۴۹
میامی	میربنکش	۱۶۸	۲۱۱	۳۷۹	۱۱۷
پائین ولایت	کلاته منار	۱۴۱	۱۳۵	۲۷۶	۸۲
پائین ولایت	قرنه سفلی	۱۴۵	۱۶۹	۳۱۴	۸۳
پائین ولایت	درخت بید	۹۳	۱۰۰	۱۹۳	۵۵
پائین ولایت	شورک ملکی	۵۶۷	۵۸۴	۱،۱۵۱	۳۱۰
پائین ولایت	کلاته میرزاجانی	۳۵۷	۳۵۸	۷۱۵	۱۸۸
آبروان	نریمانی سفلی	۸۱۴	۹۵۸	۱،۷۷۲	۵۰۲
آبروان	ابروان	۵۳۶	۵۳۱	۱،۰۶۷	۳۱۶
آبروان	دم رویاه	۱۷۹	۱۷۷	۳۵۶	۹۳
آبروان	گیامی	۱۶۱	۱۵۹	۳۲۰	۹۹

منبع: مرکز آمار ایران، اطلاعات سرشماری سال ۱۳۹۵

روش تحقیق

تحقیق حاضر بر مبنای هدف از نوع کاربردی-توسعه ای و از نظر ماهیت، روش بررسی و گردآوری داده ها: توصیفی، تحلیلی و پیمایشی است. ابتدا مبانی اندیشه ای مرتبط با موضوع از منابع موجود داخلی و خارجی منتشر شده به صورت کتاب، مقالات و پایان نامه ها جمع آوری، مطالعه و طبقه بندی و سپس متغیرها با روش میدانی مبتنی بر پرسشنامه و با توجه به هدف پژوهش و مبانی نظری آن تهیه و تنظیم و به صورت تصادفی بین روستاییان توزیع شده است، به منظور ارزیابی و سنجش روایی پرسشنامه ابتدا برای اعتباردهی صوری و محتوایی پرسشنامه از دیدگاه های کارشناسان و صاحب نظران استفاده شد. اعتبار یا پایایی نیز از طریق پیش آزمون در ناحیه مطالعه شده با تکمیل ۵۵ پرسشنامه که با نظر کارشناسان و صاحب نظران، روایی آنها به تأیید رسیده بود، بررسی شد. در تحلیل داده های آزمون مقدماتی پس از دریافت بازخورد پاسخ گوینان، برخی سؤالات پرسشنامه تعویض یا اصلاح گردید تا در نهایت پرسشنامه نهایی تدوین و با محاسبه ی ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ابزار مورد استفاده سنجش و قابلیت اعتماد و اطمینان ابزار تحقیق تأیید شد. که به منظور تحلیل و استنتاج، بسته به نوع داده، مقیاس متغیرها و اهداف مورد نظر از روشهای آماری نظیر میانگین، روشهای تحلیل آماری نظیر آزمون تی تک نمونه ای و رگرسیون چند متغیره به شیوه گام به گام، آمارهای تحلیل همبستگی و ... جهت تبیین متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل استفاده شده است، بررسی خصوصیات جمعیت شناختی به کمک جداول فراوانی و نمودارهای مناسب و با استفاده از نرم افزار spss نسخه ۲۵ و اکسل نسخه ۲۰۱۶ انجام و در ادامه با استفاده از رویکرد حداقل مربعات جزئی، روابط متغیرهای تحقیق بررسی شده است. داده های خام به دست آمده از ۳۵۶ پرسشنامه با استفاده از تکنیک معادلات ساختاری و نرم افزار Smart PLS نسخه ۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و پس از پردازش به شکل اطلاعات ارائه شده است.

یافته های تحقیق

با توجه به بررسی توصیفی نظرات پاسخگویان در پاسخ به سوالات پرسشنامه در هر سوال، فراوانی و درصد معتبر (درصد انتخاب گزینه ها بعد از حذف پاسخ های گم شده) در هر گزینه به همراه میانه هر سوال درج شده است. ارزش گذاری گویه ها به صورت (خیلی زیاد=۵، زیاد=۴، متوسط=۳، کم=۲ و خیلی کم=۱) صورت گرفته است، میانه بالاتر از ۳ (حد وسط طیف لیکرت ۵ تایی) نشان دهنده توافق بیشتر و انتخاب نظرات زیاد و خیلی زیاد از سوی پاسخگویان می باشد. آزمون کی دو برای هر گویه به منظور بررسی برابری انتخاب یکسان گزینه ها از سوی پاسخگویان انجام شده است، در صورتی که سطح معنی دار این آزمون کمتر از ۰/۰۵ باشد نشان دهنده عدم انتخاب یکسان گزینه ها در گویه مورد نظر از سوی پاسخگویان است و اگر سطح معنی دار به دست آمده بیشتر از ۰/۰۵ باشد، بیانگر انتخاب یکسان گزینه ها از سوی پاسخ دهندگان می باشد.

بررسی توصیفی گویه های مربوط به بعد اقتصادی

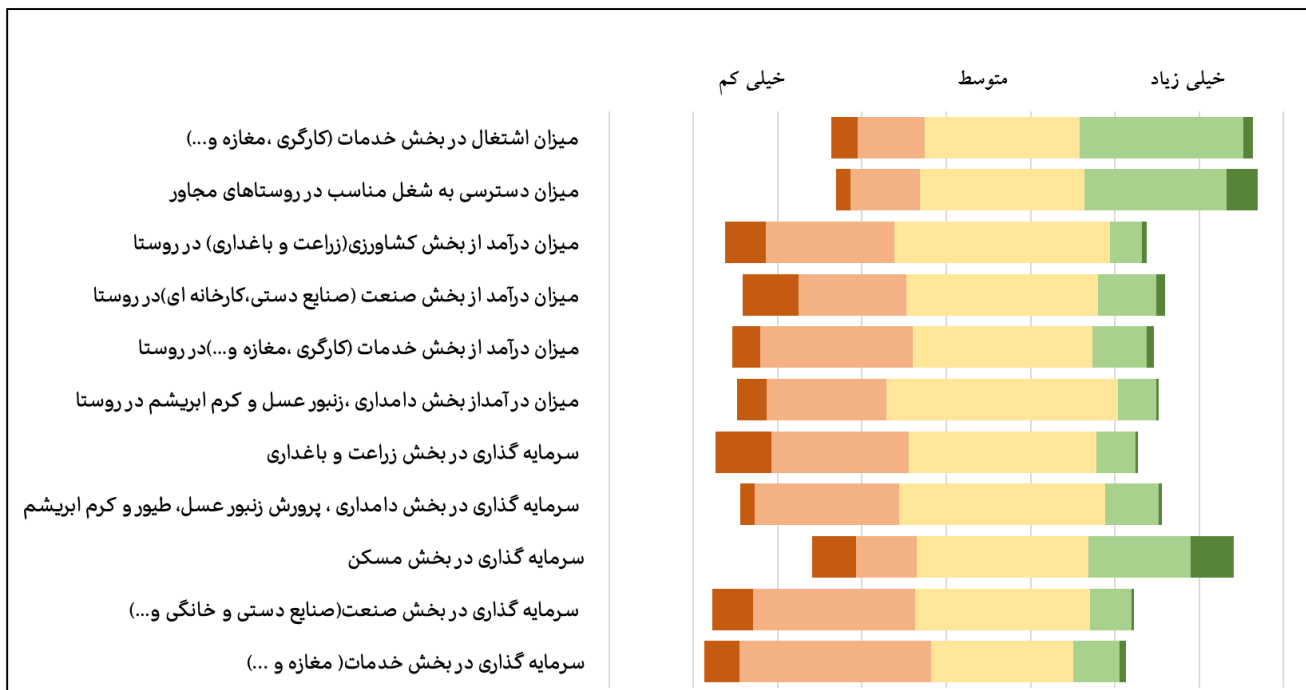
بعد اقتصادی شامل سه مولفه اشتغال، درآمد، سرمایه گذاری است که در جدول زیر آمار توصیفی این گویه ها ارائه شده است، سطح معنی دار آزمون کی دو برای تمام سوالات کمتر از ۰،۰۰۱ می باشد، بنابراین در هر سوال در جدول گزارش نشده است.

جدول ۴: آمار توصیفی گویه های مربوط به بعد اقتصادی

میانگین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	شاخص	گویه ها	
۳،۰	۱	۱۳۱	۱۳۱	۵۷	۲۲	فراوانی	میزان اشتغال در بخش خدمات (کارگری، مغازه و...)	اشتغال
	۲،۲	۳۸،۱	۳۶،۱	۱۶،۰	۶،۲	درصد	چقدر است؟	
۳،۰	۲۶	۱۲۰	۱۳۹	۵۹	۱۲	فراوانی	میزان دسترسی به شغل مناسب در روستاهای مجاور	اشتغال
	۷،۳	۳۳،۷	۳۹،۰	۱۶،۶	۳،۴	درصد	چقدر است؟	
۳،۰	۴	۲۷	۱۸۲	۱۰۹	۳۴	فراوانی	میزان درآمد از بخش کشاورزی (زراعت و باغداری) در روستا چقدر است؟	درآمد
	۱،۱	۷،۶	۵۱،۱	۳۰،۶	۹،۶	درصد		
۳،۰	۷	۴۹	۱۶۲	۹۱	۴۷	فراوانی	میزان درآمد از بخش صنعت (صنایع دستی، کارخانه ای) در روستا چقدر است؟	درآمد
	۲،۰	۱۳،۱	۴۵،۵	۲۵،۶	۱۳،۲	درصد		
۳،۰	۶	۴۶	۱۵۲	۱۲۱	۲۴	فراوانی	میزان درآمد از بخش خدمات (کارگری، مغازه و...)	درآمد
	۱،۷	۱۲،۹	۴۲،۷	۳۶،۰	۶،۷	درصد	روستا چقدر است؟	
۳،۰	۲	۳۲	۱۹۵	۱۰۱	۲۵	فراوانی	میزان درآمد از بخش دامداری، زنبور عسل و کرم ابریشم در روستا چقدر است؟	سرمایه گذاری
	۰،۶	۹،۰	۵۴،۹	۲۸،۵	۷،۰	درصد		
۳،۰	۲	۳۳	۱۵۷	۱۱۵	۴۷	فراوانی	سرمایه گذاری در بخش زراعت و باغداری چقدر است؟	سرمایه گذاری
	۰،۶	۹،۳	۴۴،۴	۳۲،۵	۱۳،۳	درصد		
۳،۰	۳	۴۵	۱۷۴	۱۲۲	۱۲	فراوانی	سرمایه گذاری در بخش دامداری، پرورش زنبور عسل، طیور و کرم ابریشم چقدر است؟	سرمایه گذاری
	۰،۸	۱۲،۶	۴۸،۹	۳۴،۳	۳،۴	درصد		
۳،۰	۳۷	۱۶	۱۴۵	۵۱	۳۷	فراوانی	سرمایه گذاری در بخش مسکن چقدر است؟	سرمایه گذاری
	۱۰،۴	۲۴،۲	۴۰،۷	۱۴،۳	۱۰،۴	درصد		
۳،۰	۲	۳۵	۱۴۶	۱۳۶	۳۴	فراوانی	سرمایه گذاری در بخش صنعت (صنایع دستی و خانگی و...)	سرمایه گذاری
	۰،۶	۹،۹	۴۱،۴	۳۸،۵	۹،۶	درصد	چقدر است؟	
۲،۰	۵	۳۹	۱۲۰	۱۶۲	۳۰	فراوانی		

سرمایه گذاری در بخش خدمات (مغازه و ...)	چقدر	درصد	۱,۴	۴۵,۵	۳۳,۷	۱۱,۰	۱,۴
است؟							

در بررسی سوال " میزان اشتغال در بخش خدمات (کارگری، مغازه و...) " مشاهده می شود در بیشتر موارد سطح زیاد (معادل ۳۸,۸ درصد) از سوی پاسخگویان اعلام شده است. با نظر به مورد " میزان دسترسی به شغل مناسب در روستاهای مجاور " مشاهده می گردد در بیشتر ارزیابی ها سطح متوسط (معادل ۳۹ درصد) توسط اکثر پاسخ دهندگان سنجش شده است. با بررسی گویه " میزان درآمد از بخش کشاورزی (زراعت و باغداری) در روستا " ملاحظه می گردد در اکثر ارزیابی ها سطح متوسط (معادل ۵۱,۱ درصد) از طرف شرکت کنندگان در نظرسنجی بیان گردیده است. در بررسی سوال " میزان درآمد از بخش صنعت (صنایع دستی، کارخانه ای) در روستا " مشاهده می شود در بیشتر موارد سطح متوسط (معادل ۴۵,۵ درصد) از سوی پاسخگویان اعلام شده است. با نظر به مورد " میزان درآمد از بخش خدمات (کارگری، مغازه و...) در روستا " مشاهده می گردد در بیشتر ارزیابی ها سطح متوسط (معادل ۴۲,۷ درصد) توسط اکثر پاسخ دهندگان سنجش شده است. در بررسی سوال " میزان درآمد از بخش دامداری، زنبور عسل و کرم ابریشم در روستا " مشاهده می شود در بیشتر موارد سطح متوسط (معادل ۵۴,۹ درصد) از سوی پاسخگویان اعلام شده است. در بررسی سوال " سرمایه گذاری در بخش زراعت و باغداری " مشاهده می شود در بیشتر موارد سطح متوسط (معادل ۴۴,۴ درصد) از سوی پاسخگویان اعلام شده است. با نظر به مورد " سرمایه گذاری در بخش دامداری، پرورش زنبور عسل، طیور و کرم ابریشم " مشاهده می گردد در بیشتر ارزیابی ها سطح متوسط (معادل ۴۸,۹ درصد) توسط اکثر پاسخ دهندگان سنجش شده است. با نگاهی به پرسش " سرمایه گذاری در بخش مسکن می توان دید در اکثریت موارد سطح متوسط (معادل ۴۰,۷ درصد) ارزیابی شده است. در بررسی سوال " سرمایه گذاری در بخش صنعت (صنایع دستی و خانگی و...) " مشاهده می شود در بیشتر موارد سطح متوسط (معادل ۴۱,۴ درصد) از سوی پاسخگویان اعلام شده است. با نظر به مورد " سرمایه گذاری در بخش خدمات (مغازه و ...) " مشاهده می گردد در بیشتر ارزیابی ها سطح کم (معادل ۴۵,۵ درصد) توسط اکثر پاسخ دهندگان سنجش شده است.

نمودار ۱: نمودار طیفی توزیع درصد انتخاب گزینه های سوالات بعد اقتصادی

بررسی توصیفی گویه های مربوط به بعد زیست محیطی

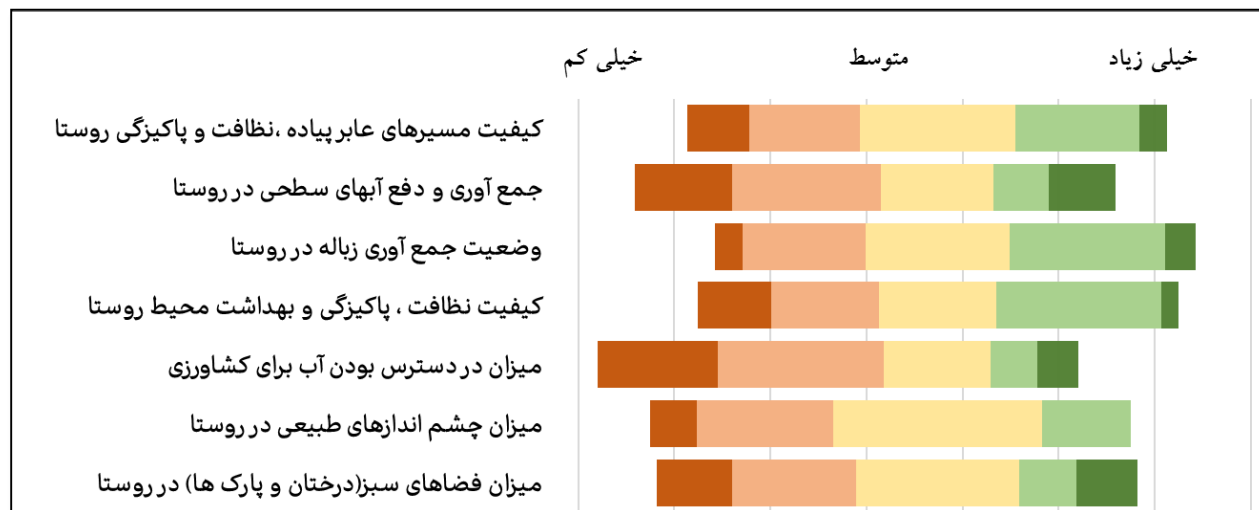
بعد زیست محیطی شامل دو مولفه کیفیت محیط، چشم انداز و اقلیم است که در جدول زیر آمار توصیفی این گویه ها ارائه شده است، سطح معنی دار آزمون کی دو برای تمام سوالات کمتر از ۰,۰۰۱ می باشد، بنابراین در هر سوال در جدول گزارش نشده است.

جدول ۵: آمار توصیفی گویه های مربوط به بعد زیست محیطی

ردیف	گویه ها	شاخص	میانگین	انحراف معیار	سهم	میانگین	میانگین
۳,۰	کیفیت مسیرهای عابر پیاده، نظافت و پاکیزگی روستا در چه حدی است؟	فراوانی	۴۶	۸۱	۱۱۴	۲۱	۹۱
		درصد	۱۳,۰	۲۲,۹	۳۲,۳	۵,۹	۲۵,۸
۲,۰	جمع آوری و دفع آبهای سطحی در روستا در چه حدی است؟	فراوانی	۷۱	۱۰۹	۸۲	۴۹	۴۱
		درصد	۲۰,۲	۳۱,۰	۲۳,۳	۱۳,۹	۱۱,۶
۳,۰	وضعیت جمع آوری زباله در روستا در چه حدی است؟	فراوانی	۲۰	۹۰	۱۰۶	۲۳	۱۱۴
		درصد	۵,۷	۲۵,۵	۳۰,۰	۶,۵	۳۲,۳
۳,۰	کیفیت نظافت، پاکیزگی و بهداشت محیط روستا چقدر است؟	فراوانی	۵۴	۷۹	۸۶	۱۳	۱۲۱
		درصد	۱۵,۳	۲۲,۴	۲۴,۴	۳,۷	۳۴,۳

پیشم انداز و اقلیم	میزان در دسترس بودن آب برای کشاورزی چقدر است؟					
	فرآوانی	۸۹	۱۲۲	۷۹	۳۴	۳۰
	درصد	۲۵,۱	۳۴,۵	۲۲,۳	۹,۶	۸,۵
	فرآوانی	۳۵	۱۰۰	۱۵۴	۶۵	۳,۰
	درصد	۹,۹	۲۸,۲	۴۳,۵	۱۸,۴	
	فرآوانی	۵۶	۹۱	۱۲۰	۴۲	۴۵
	درصد	۱۵,۸	۲۵,۷	۳۳,۹	۱۱,۹	۱۲,۷
	فرآوانی	۳۳,۹	۳۳,۹	۳۳,۹	۳۳,۹	۳۳,۹

با بررسی گویه " کیفیت مسیرهای عابر پیاده، نظافت و پاکیزگی روستا " ملاحظه می گردد در اکثر ارزیابی ها سطح متوسط (معادل ۳۲,۳ درصد) از طرف شرکت کنندگان در نظرسنجی بیان گردیده است. در بررسی سوال " جمع آوری و دفع آبهای سطحی در روستا " مشاهده می شود در بیشتر موارد سطح کم (معادل ۳۱ درصد) از سوی پاسخگویان اعلام شده است. با بررسی گویه " وضعیت جمع آوری زباله در روستا " ملاحظه می گردد در اکثر ارزیابی ها سطح زیاد (معادل ۳۲,۳ درصد) از طرف شرکت کنندگان در نظرسنجی بیان گردیده است. با بررسی گویه " کیفیت نظافت، پاکیزگی و بهداشت محیط روستا " ملاحظه می گردد در اکثر ارزیابی ها سطح زیاد (معادل ۳۴,۳ درصد) از طرف شرکت کنندگان در نظرسنجی بیان گردیده است. با نظر به مورد " میزان در دسترس بودن آب برای کشاورزی " مشاهده می گردد در بیشتر ارزیابی ها سطح کم (معادل ۳۴,۵ درصد) توسط اکثر پاسخ دهندگان سنجش شده است. با نگاهی به پرسش " میزان چشم اندازهای طبیعی در روستا " می توان دید در اکثریت موارد سطح متوسط (معادل ۴۳,۵ درصد) ارزیابی شده است. با بررسی گویه " میزان فضاهای سبز(درختان و پارک ها) در روستا " ملاحظه می گردد در اکثر ارزیابی ها سطح متوسط (معادل ۳۳,۹ درصد) از طرف شرکت کنندگان در نظرسنجی بیان گردیده است.

نمودار ۲: نمودار طیفی توزیع درصد انتخاب گزینه های سوالات بعد زیست محیطی

با توجه به اینکه مولفه های مورد مطالعه هریک شامل بیش از یک گویه می باشد و دارای مقیاس کمی است، لذا لازم است

جهت انتخاب آزمون مناسب نرمال بودن متغیرهای حاضر در تحقیق مورد بررسی قرار گیرد. نتایج این بررسی در جدول زیر گزارش شده است.

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی	کمترین	بیشترین
اشتغال	۳,۱۹۹	۰,۸۰۱	-۰,۶۹۸	۰,۱۶۲	۱,۰۰	۴,۵۰
درآمد	۲,۶۳۵	۰,۵۷۰	۰,۰۰۶	-۰,۲۳۷	۱,۰۰	۴,۰۰
سرمایه گذاری	۲,۵۹۶	۰,۶۰۱	-۰,۲۳۶	-۰,۰۳۵	۱,۰۰	۴,۰۰
کیفیت محیط	۲,۸۸۴	۰,۹۳۳	-۰,۲۵۱	-۰,۸۵۳	۱,۰۰	۴,۵۰
چشم انداز و اقلیم	۲,۶۰۹	۱,۰۹۰	۰,۶۰۷	-۰,۵۰۵	۱,۰۰	۵,۰۰
بعد اقتصادی	۲,۸۱۰	۰,۵۰۰	-۰,۶۱۴	۰,۶۸۱	۱,۱۷	۳,۸۳
بعد زیست محیطی	۲,۷۴۶	۰,۹۳۶	۰,۱۷۱	-۰,۵۵۴	۱,۰۰	۴,۷۵
کیفیت زندگی	۳,۰۹۲	۰,۶۷۵	-۰,۱۳۷	-۰,۸۹۵	۱,۶۷	۴,۴۷

مقادیر کم‌تر از ۳ برای قدر مطلق ضریب چولگی و مقادیر قدر مطلق کم‌تر از ۱۰ برای ضرایب کشیدگی به لحاظ نرمال بودن متغیرها قابل قبول هستند (کلین، ۲۰۱۰، ۶۳). همان‌طور که در جدول ۴-۱۲ ملاحظه می‌شود، برای همگی متغیرهای حاضر در تحقیق، مقادیر ضرایب کشیدگی و ضرایب چولگی در محدوده مذکور قرار دارد و لذا نرمال بودن آن‌ها مورد تأیید قرار می‌گیرد.

مقایسه ابعاد پژوهش با حد وسط

باتوجه به اینکه توزیع هر ۴ بعد نرمال است، می‌توان از آزمون تی تک نمونه‌ای به منظور مقایسه میانگین مولفه‌ها با عدد ۳ (حد وسط در طیف لیکرت ۵ تایی) استفاده نمود. نتایج این آزمون در جدول زیر درج شده است:

جدول ۷: نتایج مقایسه میانگین ابعاد پژوهش با عدد ۳ توسط آزمون t

مولفه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	p- مقدار	نتیجه
اشتغال	۳۵۶	۳,۱۹۹	۰,۸۰۱	۴,۶۹۷	۳۵۵	۰,۰۰۰	بیشتر از متوسط
درآمد	۳۵۶	۲,۶۳۵	۰,۵۷۰	-۱۲,۰۷۸	۳۵۵	۰,۰۰۰	کمتر از متوسط
سرمایه گذاری	۳۵۶	۲,۵۹۶	۰,۶۰۱	-۱۲,۶۹۸	۳۵۵	۰,۰۰۰	کمتر از متوسط
کیفیت محیط	۳۵۶	۲,۸۸۴	۰,۹۳۳	-۲,۳۴۳	۳۵۵	۰,۰۲۰	کمتر از متوسط
چشم انداز و اقلیم	۳۵۶	۲,۶۰۹	۱,۰۹۰	-۶,۷۷۴	۳۵۵	۰,۰۰۰	کمتر از متوسط
بعد اقتصادی	۳۵۶	۲,۸۱۰	۰,۵۰۰	-۷,۱۷۰	۳۵۵	۰,۰۰۰	کمتر از متوسط
بعد زیست محیطی	۳۵۶	۲,۷۴۶	۰,۹۳۶	-۵,۱۰۹	۳۵۵	۰,۰۰۰	کمتر از متوسط
کیفیت زندگی	۳۵۶	۳,۰۹۲	۰,۶۷۵	۲,۵۸۳	۳۵۵	۰,۰۱۰	بیشتر از متوسط

در آزمون t اگر p -مقدار تقسیم بر ۲ کمتر از ۰/۰۵ باشد، با توجه به مثبت یا منفی بودن آماره t می توان نتیجه گرفت که وضعیت مولفه مورد نظر در چه سطحی است. اگر p -مقدار تقسیم بر ۲ کمتر از ۰/۰۵ باشد و آماره آزمون t منفی باشد، مولفه مورد بررسی دارای میانگین کمتر از متوسط (۳) در جامعه است. اگر p -مقدار تقسیم بر ۲ بیشتر از ۰/۰۵ باشد و آماره آزمون t مثبت باشد، مولفه مورد بررسی دارای میانگین بیشتر از متوسط (۳) در جامعه است. اگر p -مقدار تقسیم بر ۲ بیشتر از ۰/۰۵ باشد، میانگین مولفه مورد بررسی تفاوت معنی داری با متوسط (۳) در جامعه ندارد.

در جدول زیر معنی داری مسیرهای بین متغیرهای پنهان از نظر آماری توسط مقادیر t به عنوان آماره آزمون بررسی شده است.

جدول ۸: نتایج مدل ساختاری تحقیق

مسیر	ضریب استاندارد شده	انحراف معیار	آماره t	P Values	نتیجه
اقتصادی ← ماندگاری جمعیت	۰,۰۵۱	۰,۴۸	۱,۰۷۲	۰,۰۱۶	معنادار
زیست محیطی ← ماندگاری جمعیت	۰,۲۰۸	۰,۱۰۳	۲,۰۱۷	۰,۰۴۴	معنادار

قاعده کلی تصمیم گیری مدل های ساختاری بر اساس مقادیر t چنین است که اگر مقدار قدر مطلق مقادیر t برای ضریبی بیش از ۱/۹۶ باشد، آن ضریب در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی دار است.

نتیجه گیری و پیشنهادات

نگرانی از کیفیت زندگی یکی از مشخصه های جامعه معاصر است و حیطة مربوط به کیفیت زندگی و سنجش آن شاید در هیچ زمانی به اندازه امروز گستردگی نداشته است. در چند دهه اخیر، شناخت، اندازه گیری و بهبود کیفیت زندگی از اهداف عمده محققان، برنامه ریزان و دولت مردان بوده این عرصه علمی و تحقیقاتی مورد توجه تعداد زیادی از رشته های علمی، از جمله جامعه - شناسی، روان شناسی، اقتصاد، علوم محیطی، جغرافیا، پزشکی و ... است. علاوه بر این، نقش و جایگاهی که روستاها در فرایند توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس های مختلف ملی و منطقه ای برعهده دارند، بر کسی پوشیده نیست؛ برایناساس، با آگاهی از این دو مهم، در این پژوهش کیفیت زندگی مردم در منطقه روستایی بخش رضویه شهرستان مشهد، ازدو بعد اقتصادی و زیست محیطی بررسی و ارزیابی شد.

جدول ۹: نتایج مقایسه میانگین ابعاد پژوهش با عدد ۳ توسط آزمون t

مؤلفه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	p -مقدار	نتیجه
اشتغال	۳۵۶	۳/۱۹۹	۰/۸۰۱	۴/۶۹۷	۳۵۵	۰/۰۰۰	بیشتر از متوسط
درآمد	۳۵۶	۲/۶۳۵	۰/۵۷۰	-۱۲/۰۷۸	۳۵۵	۰/۰۰۰	کمتر از متوسط

سرمایه گذاری	۳۵۶	۲/۵۹۶	۰/۶۰۱	-۱۲/۶۹۸	۳۵۵	۰/۰۰۰	کمتر از متوسط
کیفیت محیط	۳۵۶	۲/۸۸۴	۰/۹۳۳	-۲/۳۴۳	۳۵۵	۰/۰۲۰	کمتر از متوسط
چشم انداز و اقلیم	۳۵۶	۲/۶۰۹	۱/۰۹۰	-۶/۷۷۴	۳۵۵	۰/۰۰۰	کمتر از متوسط
بعد اقتصادی	۳۵۶	۲/۸۱۰	۰/۵۰۰	-۷/۱۷۰	۳۵۵	۰/۰۰۰	کمتر از متوسط
بعد زیست محیطی	۳۵۶	۲/۷۴۶	۰/۹۳۶	-۵/۱۰۹	۳۵۵	۰/۰۰۰	کمتر از متوسط
کیفیت زندگی	۳۵۶	۳/۰۹۲	۰/۶۷۵	-۲/۵۸۳	۳۵۵	۰/۰۱۰	بیشتر از متوسط

با مشاهده و بررسی اطلاعات توصیفی هر یک از مولفه های بعد اقتصادی که در جدول ۹ ارائه گردیده، در بین سه مولفه (اشتغال، درآمد و سرمایه گذاری) مولفه اشتغال با مقدار میانگین ۳/۱۹۹ بیشترین مقدار و مولفه سرمایه گذاری با مقدار ۲/۵۹۶ کمترین مقدار میانگین و در واقع کمتر از حد متوسط را نیز به خود اختصاص داده است. در نهایت دو مولفه های بعد اقتصادی (درآمد و سرمایه گذاری) میانگینی کمتر از حد متوسط یعنی ارقام ۲/۶۲۵ و ۲/۵۹۶ را به ترتیب دارا می باشند، جدول شماره ۹

نتایج مقایسه میانگین مولفه های بعد زیست محیطی نشان می دهد که دو مولفه کیفیت محیط و چشم انداز و اقلیم با اختصاص ارقام ۲/۸۸ و ۲/۶۰۹ به ترتیب کمتر از سطح متوسط را دارا می باشند.

بر اساس نتایج به دست آمده از معادلات ساختاری، اثر بعد اقتصادی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت در مدل بررسی شده که نتیجه نشان میدهد بعد اقتصادی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت سکونتگاه های روستایی تاثیر دارد، به بیان دیگر فرضیه اول با اطمینان ۹۵ درصد تایید می شود، به همین دلیل بر اساس این نتایج در فصل چهارم و تطابق آن با شناخت منطقه در فصل سوم به بررسی این نتایج پرداخته می شود.

با توجه به جدول شماره ۴ درمی یابیم که وضعیت اقتصاد در روستاهای نریمانی سفلی، (وجود فرصت های شغلی، اشتغال در بخش خدمات، فرارگیری در مسیر تردد، افزایش جمعیت) کال چوقوکی، (دسترسی به شغل مناسب در روستاهای همجوار، اشتغال در بخش خدمات) کلاته میرزا جانی (اشتغال در بخش کشاورزی) در مولفه اشتغال، وضعیتی بهتر نسبت به سایر روستاها دارند، در مولفه درآمد، روستاهای درخت بید (مناسب بودن فعالیت دامداری به دلیل کوهپایه ای بودن منطقه، برداشت محصولات زراعی به صورت های مختلف) و نریمانی سفلی (وضعیت مناسب حجم و نوع مبادلات اقتصادی با سایر مراکز در منطقه به خصوص ارسال به شهر مشهد، بیشترین درآمد کسب شده از بخش کشاورزی) وضعیت مناسبی دارند و در مولفه سرمایه گذاری، روستای نریمانی سفلی (خصوصی بودن قسمت عمده مالکیت اراضی و سکونتگاهها) وضعیت تقریباً نزدیک به مناسبی دارد و سایر روستاها از وضعیت نا مناسبی برخوردارند.

روستا	اشتغال	درآمد	سرمایه گذاری
آبروان	۲/۹۴۲	۲/۶۵۱	۲/۳۷۲
چنارک	۲/۹۵۲	۲/۱۲۱	۲/۳۰۶
درخت بید	۳/۰۰۰	۳/۳۰۰	۲/۸۰۰
دم روباه	۲/۲۳۱	۲/۵۰۰	۲/۲۳۱
شورک ملکی	۲/۸۸۴	۲/۴۰۷	۲/۹۸۸
قرنه سفلی	۳/۰۰۰	۲/۷۷۳	۲/۰۰۰
کال چوقوکی	۳/۷۷۶	۲/۹۶۱	۲/۵۳۹
کلاته منار	۲/۵۴۵	۲/۲۷۳	۲/۲۲۷
کلاته میرزا جانی	۳/۶۹۲	۲/۹۶۲	۲/۵۰۰
گیامی	۲/۵۳۶	۲/۳۲۱	۲/۱۷۹
میربنکش	۲/۸۱۳	۲/۱۵۶	۲/۶۲۵
نریمانی سفلی	۳/۸۴۸	۳/۰۶۵	۳/۰۸۷
کل	۳/۱۹۹	۲/۶۳۵	۲/۵۹۶

باتوجه به گزارش آمار مقایسه ای جدول شماره ۹ (میانگین رتبه داده ها برای هر مولفه به تفکیک روستاها) این آزمون یکسان بودن میانه مولفه مورد بررسی در تمام روستاها می باشد و میانه مولفه در روستاها یکسان نمی باشد، بر مبنای این نتایج میانه مولفه در روستاها یکسان نیست و تفاوت معنی دار وجود دارد و بیشترین میانگین رتبه در سه مولفه بعد اقتصادی مربوط به روستای نریمانی سفلی می باشد.

یافته های این بخش از پژوهش نشان می دهد که اثرات بعد اقتصادی بر روی کیفیت زندگی تاثیر مثبتی داشته و از طرفی با نتایج مطالعات انجام شده توسط محمد رضا رضوانی و حسن منصوریان (۱۳۹۳) ، پور طاهری ، افتخاری و فتاحی (۱۳۹۰) وحید بارانی پسپان (۱۳۹۳) ، فرهاد عزیز پور و حسن افراخته (۱۳۹۳) سید علی بدری و همکاران (۱۳۹۲)، تطابق ندارد و با یوسف قنبری و همکاران (۱۳۹۲) علی اکبر عنابستانی و مجتبی روستا (۱۳۹۴) مجید ولی شریعت پناهی (۱۳۹۷) مطابقت دارد.

بر اساس نتایج به دست آمده از معادلات ساختاری، اثر بعد زیست محیطی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت در مدل بررسی شده که نتیجه نشان میدهد بعد زیست محیطی کیفیت زندگی بر ماندگاری جمعیت سکونتگاه های روستایی تاثیر دارد، به بیان دیگر فرضیه چهارم با اطمینان ۹۵ درصد اثبات می شود، به همین دلیل بر اساس این نتایج در فصل چهارم و تطابق آن با شناخت منطقه در فصل سوم به بررسی این نتایج پرداخته می شود.

با بررسی جدول شماره ۵ مشاهده می شود که روستاهای کلاته میرزا جانی، نریمانی سفلی، آبروان، شورک ملکی (کیفیت مسیرهای عابر پیاده نظافت و پاکیزگی روستا ، جمع آوری صحیح زباله در روستا) در مولفه کیفیت محیط، وضعیت بهتری نسبت به سایر روستاها

دارند، در مولفه چشم انداز و اقلیم، روستاهای نریمانی سفلی، کال چوقوکی (در دسترس بودن آب کافی برای کشاورزی، وجود چشم اندازهای طبیعی و فضای سبز و وجود درختان) وضعیت مناسبی دارند همچنین نتایج حاصل از جدول شماره ۱۰ نشان می دهد میانه مولفه در روستاها یکسان نیست و تفاوت معنی دار وجود دارد.

جدول ۱۱: وضعیت بعد از زیست محیطی در روستاهای مورد مطالعه

روستا	کیفیت محیط	چشم انداز و اقلیم
آبروان	۳/۵۱۲	۲/۵۵۸
چنارک	۱/۶۰۵	۱/۵۵۶
درخت بید	۲/۳۷۷	۱/۷۲۲
دم روباه	۱/۶۹۲	۱/۴۲۳
شورک ملکی	۳/۰۷۰	۲/۴۵۳
قرنه سفلی	۲/۴۵۵	۲/۱۸۲
کال چوقوکی	۲/۹۶۱	۳/۰۲۶
کلاته منار	۲/۲۲۷	۱/۹۰۹
کلاته میرزا جانی	۴/۰۰۰	۲/۵۱۹
گیامی	۲/۰۰۰	۲/۰۳۶
میرینکش	۲/۵۰۰	۱/۵۰۰
نریمانی سفلی	۳/۸۰۴	۴/۳۹۱
کل	۲/۸۸۴	۲/۶۰۹

یافته های این بخش از پژوهش نشان می دهد که اثرات بعد از زیست محیطی بر روی کیفیت زندگی تاثیر مثبتی داشته و از طرفی با نتایج مطالعات انجام شده توسط مسعود مهدوی (۱۳۹۳)، سید علی بدری (۱۳۹۲)، مهدی پور طاهری و عبدالرضا رکن الدین افتخاری (۱۳۹۰)، محمد رضا رضوانی و حسین منصوریان (۱۳۹)، محمد رضا بسحاق و همکاران (۱۳۹۳)، وحید ریاحی (۱۳۹۲)، داود شیخی (۱۳۹۶) مطابقت دارد .

پیشنهادات :

برای بهبود وضعیت اقتصادی و همچنین بهتر شدن بعد زیست محیطی راهکارهای ذیل برای روستاهای فاقد شرایط پیشنهاد می گردد:

- گسترش فعالیتهای صنعتی و کارگاهی جهت اشتغال زایی بیشتر،
- تقویت زیرساختهای بخش دامداری ،
- پوشش انهار، سیمانی کردن یا لوله کشی آنها به منظور جلوگیری از پرت آب در اراضی زراعی،
- رواج کشتهای گلخانه ای با توجه به محدودیت آب در روستاها،
- تغییر الگوی کشت زارعان و متراکم نمودن کشت و ایجاد باغات مثمر،

- ایجاد صنایع تبدیلی فرآوری محصولات کشاورزی و دامی،
- استفاده از سیستم دفع زباله های خانگی برای واحدهای مسکونی روستا که امکان حفر چاه در آنها وجود ندارد،
- توجه به تجارب سنتی گذشته اهالی در زمینه های مختلف مشارکتی مانند استخدام چوپان و تعیین حق الزحمه برای وی، چرای دسته جمعی و نوبتی دام ها در مراتع در بخش دامداری، مشارکت در برداشت محصول، آماده کردن زمینها برای کشت در بخش کشاورزی و.... استفاده از این زمینها و پتانسیل ها،
- استفاده از مهارتهای تجربی در زمینه فعالیتهای اقتصادی ساکنین در برخی مشاغل ساختمانی نظیر بنایی، جوشکاری و ساخت مساکن مقاوم،
- احداث دیواره بتنی در امتداد بافت برای کاهش خطرات تصادفات قطار ،
- تجهیز اراضی زراعی به روش های نوین آبیاری و لوله گذاری،
- احداث دهیاری، آسفالت محور اصلی ، توسعه فضای سبز ، سنگفرش پیاده رو ، احداث پل عابر هوایی و زیرگذر سواره در باند قدیمی مشهد سرخس برای روستاهایی که با این مشکلات دست و پنجه نرم می کنند.

منابع و ماخذ

- بارانی پسین، وحید و همکاران، ۱۳۹۳، -سنجش و تحلیل کیفیت زندگی خانوارهای روستایی با تأکید بر متغیرهای جمعیت شناختی مطالعه موردی :خانوارهای روستایی شهرستان عجب بشیر، پژوهش های روستایی، دوره ۵، شماره ۱ .
- بریمانی ، فرامرزی؛ بلوچی ، عثمان (۱۳۹۲) ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی با استفاده از سامانه های هوشمند (منطق فازی)(مطالعه موردی :دهستان مهبان شهرستان نیک شهر). پژوهش های روستایی، دوره ۴، شماره ۳.
- پور طاهری ، مهدی و افتخاری ، ۱۳۹۰، ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی : دهستان خاوه شمالی، استان لرستان ، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶ .
- پور طاهری ، مهدی و افتخاری ، ۱۳۹۰، ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی : دهستان خاوه شمالی، استان لرستان ، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶ .
- حسینی ، هادی ، باقریان ، خدیجه ، ۱۳۹۳، تحلیلی بر مؤلف ههای سازنده کیفیت زندگی در شهر نوشهر فصل نامه آمایش محیط، شماره ۲۷
- رستمعلی زاده، ولی اله و همکاران ، ۱۳۹۲، عوامل مؤثر بر ماندگاری جوانان روستایی مطالعه موردی: شهرستان اهر، پژوهشهای روستایی، دوره ۴، شماره ۳
- رضوانی ، محمد رضا ؛ احمدی ، فاطمه (۱۳۸۸) ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی(مطالعه موردی: شهرهای فیروزآباد و صاحب در استان های لرستان و کردستان)

مجله علوم جغرافیایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد شماره ۳۸ بهار ۱۴۰۱، صص ۲۱۸-۱۹۵

- رضوانی، محمد رضا، سیدعلی بدری، فرخنده سپهوند، سعیدرضا اکبریان رونیزی، ۱۳۹۱، گردشگری خانه های دوم و اثرات آن بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی (مطالعه موردی: بخش رودبار قصران، شهرستان شمیرانات، مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه ای، سال چهارم، شماره سیزدهم.
- رضوانی، محمد رضا و حسین منصوریان، ۱۳۸۷، سنجش کیفیت زندگی: بررسی مفاهیم، شاخ صها، مدلها و ارائه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۳.
- سربرقی، تکتم. نور بخش، زهرا (۱۳۹۳) اولین همایش ملی زن و توسعه پایدار روستایی سنجش کیفیت زندگی زنان روستایی (مطالعه موردی: روستاهای بخش شاندیز شهرستان بینالود)
- عزیزپور، فرهاد و حسن افراخته، ۱۳۹۳، تحلیل فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه های روستایی (مورد: دهستان قرق شهرستان گرگان)، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال سوم، شماره ۱، پیاپی ۷.
- علوی زاده، امیر محمد و همکاران، ۱۳۹۲، نقش اقتصاد غیر زراعی بر ماندگارسازی روستائیان در مناطق روستایی شهرستان سمیرم، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال سوم، شماره ۱۰
- عنابستانی، علی اکبر، ۱۳۹۱، تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی در سکونتگاه های روستایی (نمونه: بخش سیمکان شهرستان جهرم)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال پنجم، شماره ۱۸.
- قنبری، یوسف و همکاران، ۱۳۹۲، سنجش و ارزیابی شاخص کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: دهستان میانده، شهرستان فسا)، مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، شماره سوم.
- محمدی یگانه، بهروز، مهدی چراغی، ۱۳۹۲، نقش اعتبارات بهسازی مسکن بر بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: شهرستان زنجان، دهستان معجزات، مسکن و محیط روستا شماره ۱۴۱،
- میرلطیفی، محمودرضا، سید امیرمحمد علوی زاده، ۱۳۹۲، نقش اقتصاد غیر زراعی بر ماندگارسازی روستائیان در مناطق روستایی شهرستان سمیرم، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال سوم، شماره ۱۰
- نوربخش، سید مرتضی، محمد اکبرپور سراسکانرود، ۱۳۹۰، راهبردهای مقابله با مهاجرت های روستا-شهری با استفاده از فن سوات (بررسی موردی دهستان کوهسار شهرستان هشتروند)، توسعه روستایی، دوره سوم، شماره ۲.
- Andrews, F. M., & Withey, S. B. (۱۹۷۶). Social indicators of well being: Americans' perceptions of life quality. New York: Plenum Press.
- Beesley, K. B., & Russwurm, L. H. (۱۹۸۹). Social indicators and quality of life research: Toward synthesis. Environments, ۲۰
- Calman, K. C. (۱۹۹۴). Quality of life in Cancer Patients- A Hypothesis. Journal of Medical Ethics. ۱۰.

- Clarke, P. J., Marshall, V. W., Ryff, C. D., & Rosenthal, C. J. (۲۰۰۰). Well being in Canadians eniors: Findings from the Canadian Study of Health and Aging. *Canadian Journal on Aging*, ۱۹,
- Cramer, V.; Seven, T. & Einar, K. (۲۰۰۴). "Quality of Life in a City: The Effect of Population Density". *Social Indicators Research*. Vol. ۶۹. Issue ۱
- De Leo, D., Diekstra, R. F., Lonqvist, J., Trabucchi, M., Cleiren, M. H., Frisoni, G. B Sampaio Faria, J. (۱۹۹۸). LEIPA D: An internationally applicable instrument to assess quality of life in the elderly *Behavioral Medicine* (Washington, D.C)
- . Das, D., ۲۰۰۸, *Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati*, *Social Indicators Research*, No. ۸۸.
- .Pacione, M. (۲۰۰۳), «Urban Environmental Quality and Human Wellbeing; A Social Geographical Perspective», *Landscape and Urban Planning*, No. ۶۵
- Foo, T.S., ۲۰۰۰, *Subjective Assessment of Urban Quality of Life in Singapore* (۱۹۹۷-۱۹۹۸), *Habitat International*, ۲۴(۱)
- Nillson, J., (۲۰۰۶), "Social Capital and Quality of life in the old Age", *Journal of Aging and Health*, Vol ۱۸,
- Pal, A. K. and Kumar, U. C. (۲۰۰۵). Quality of life concept for the Evaluation of Societal development of rural community in west Bengal, India. *Journal Rural Development*, No..۱۵.
- Ruževičius, J. (۲۰۱۲). *Quality management. Global concept and research in the field.* Vilnius: Akademinė leidyba publishing house.
- World Health Organization, (۲۰۱۰), *Hidden cities: unmasking and overcoming health inequities in urban settings.* The WHO Centre for Health Development, Kobe and United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT).